

ТРУДНОЩІ РОЗУМІННЯ УСНОГО АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ З НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ ТИПАМИ ВИМОВИ

У статті розглядається проблема навчання майбутніх учителів розуміння усного англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови. На підставі аналізу основних лінгвістичних особливостей національних та регіональних типів вимови англійської мови виокремлено п'ять груп труднощів розуміння мовлення носіїв відповідних вимовних типів.

Ключові слова: вимовний тип, фонема, труднощі розуміння.

Завдяки інтеграції України у європейський освітній простір у випускників мовних вищих навчальних закладів, педагогічних зокрема, з'являється все більше можливостей для іншомовного спілкування, засобом якого у переважній більшості випадків виступає англійська мова. Специфіка сучасної англійської мови як поліетнічної, національно негомогенної мови полягає у розмаїтті форм існування та варіативності, що обумовлено широтою її розповсюдження й особливостями функціонування. Відтак, з методичної точки зору, постає проблема навчання майбутніх учителів розуміння усного англійського мовлення з урахуванням цього розмаїття.

Чинною Програмою з англійської мови для університетів / інститутів передбачено навчання студентів розуміння мовлення

носіїв таких типів вимови: британського варіанта – південноанглійського (Southern English) або британської вимовної норми (Received Pronunciation / BBC English), північноанглійського (Northern English), вельського (Welsh English), шотландського (Scottish English) та північно-ірландського (Northern Ireland English), американського варіанта – східноамериканського (Eastern American), південноамериканського (Southern American) та західноамериканського (Western American) або загальноамериканської вимовної норми (General American / Network English), а також австралійського варіанта англійської мови [2].

Проблема формування мовленнєвої компетенції в аудіюванні у мовному вищому навчальному закладі була і залишається об'єктом дослідження багатьох учених: обґрунтовано теоретичні засади навчання аудіювання як компонента професійної діяльності перекладача (І.І.Халєєва), розроблено типологію лабораторних робіт для навчання студентів молодших курсів розуміння на слух монологічного та діалогічного мовлення (Я.М.Колкер, Є.С.Устинова), запропоновано методику навчання аудіювання радіоінформації (А.М.Леус), публіцистичних текстів на основі аудіовізуальних джерел інформації (Н.Ю.Кіріліна), художніх відеофільмів (О.В.Кочукова) та лекцій (Н.С.Остражкова). Однак аналіз наявної методичної літератури свідчить про те, що проблема навчання майбутніх учителів розуміння усного англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови не знайшла належного висвітлення. Вирішення порушеної проблеми забезпечується розробкою ефективної методики навчання, що вимагає розв'язання низки додаткових завдань.

У межах цієї статті ставимо за **мету** виокремити труднощі розуміння усного англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови.

У сучасній лінгвістичній науці під вимовним типом розуміють єдність вимовних зразків, що використовуються для мовленнєвої взаємодії членами однієї мовленнєвої спільноти, причому останні зазвичай відзначаються релевантними соціальними або географічними характеристиками та набором фонологічних рис при незначній кількості фонетичних і лексичних відмінностей між ними [1, с. 28]. Порівнюючи типи вимови певної мови, науковці враховують два основні критерії: лінгвістичний (фонологічний і фонетичний) та екстралінгвістичний (соціальний і комунікативний). У нашому випадку, для розгляду національних та регіональних вимовних типів англійської мови, лінгвістичний критерій є визначальним і включає сегментні та суперсегментні (просодичні) характеристики.

У межах сегментних характеристик розрізняють фонологічні – набір фонем (систему голосних та приголосних), фонотактичні особливості поєднання фонем (правила поєднання фонем у різних позиціях – на початку, всередині та в кінці слова), лексичну дистрибуцію фонем (вимову конкретного слова), та фонетичні – реалізацію фонем (варіації алофонів) [1, с. 52]. Зазначені параметри ієрархічно організовані: більш вагомими для порівняння двох типів вимови є фонотактичні особливості та реалізація фонем, у той час як набір і лексична дистрибуція фонем є менш вагомими [3, с. 51-53; 4, с. 64].

У свою чергу, просодичні характеристики включають словесний та фразовий наголос і особливості інтонаційного оформлення мовлення [1, с. 52].

Проведений нами на підставі низки досліджень аналіз основних лінгвістичних особливостей визначених чинною Програмою вимовних типів дозволив виокремити п'ять груп труднощів розуміння усного англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови.

До **першої** групи увійшли труднощі, обумовлені наявністю в системах голосних і приголосних виучуваних вимовних типів фонем, які відсутні у відповідній системі британського національного вимовного стандарту. До таких віднесемо труднощі, обумовлені наявністю:

- оглушеного варіанта фонем */w/ – /m/*, який розрізняє пари слів *witch /wɪtʃ/ – which /mɪtʃ/*, *wine /waɪn/ – whine /maɪn/*, у загальноамериканській вимовній нормі, південноамериканському, шотландському та північно-ірландському вимовних типах;
- глухої веллярної фрикативної фонем */x/*, що розрізняє пари слів *lock /lɒk/ – loch /lɒx/*, у шотландському вимовному типі;
- дифтонга */ɜə/*, що розрізняє пари слів *horse /hɔ:s/ – hoarse /hɔ:əs/*, у південноамериканському, східноамериканському та шотландському вимовних типах.

Другу групу становлять труднощі, обумовлені відсутністю в системах голосних і приголосних виучуваних вимовних типів фонем, які наявні у відповідній системі британського національного вимовного стандарту. Серед таких зазначимо труднощі, обумовлені відсутністю:

- у загальноамериканській вимовній нормі, шотландському та північно-ірландському вимовних типах дифтонгів */ɪə/*, */eə/*, */ʊə/*, відповідниками яких є сполучення голосних та */r/*, *beer /bɪr/*, *bare /beɪr/*, *poor /pʊr/*;
- у шотландському та північно-ірландському вимовних типах фонем */zɪ/*, відповідниками якої є сполучення фонем */ɪ/*, */e/*, */ʌ/* та */r/*, *bird /bɪrd/*, *word /wɜrd/*, *heard /hɜrd/*;
- у північноанглійському, вельському, шотландському та північно-ірландському вимовних типах дифтонгів */eɪ/*, */əʊ/*, відповідниками яких виступають монофтонги */eɪ/* та */oɪ/*, *soaks /soks/*, *go /go/*, *bay /beɪ/*;

- у загальноамериканській вимовній нормі фонемі /ɒ/, відповідниками якої є /ɑː/ або /ɔː/, *spot* /spɑːt/, *cough* /kɑːf/ або /kɔːf/;

- у північноанглійському вимовному типі фонемі /ʌ/, відповідником якої є фонема /ʊ/, *love* /lʊv/, *putt* /pʊt/.

До **третьої** групи ми включили труднощі, обумовлені особливостями лексичної дистрибуції фонем у певному вимовному типі. Прикладами таких особливостей є:

- вимова дифтонгів /eɪ/, /aɪ/, /aʊ/ як /ɪ/, /oɪ/, /æʊ/ *same* /sɪm/, *time* /toɪm/, *now* /næʊ/ у загальноавстралійському вимовному типі;

- вимова a в закритому складі як /ɑː/ *man* /mɑːn/, *hat* /hɑːt/, *hand* /hɑːnd/ у північноанглійському, шотландському та північно-ірландському вимовних типах;

- монофтонгізація деяких дифтонгів, зокрема /aɪ/ та /ɔɪ/, перед дзвінками приголосними та на кінці слова *fine* /faɪn/, *high* /haɪ/, *oil* /ɔɪ/ у південноамериканському вимовному типі.

Четверта група представлена труднощами, обумовленими особливостями реалізації фонем у виучуваних вимовних типах. Такі особливості притаманні загальноамериканській вимовній нормі, в якій фонема /t/ має чотири варіанти вимови в залежності від позиції у слові, зокрема повної тиші в позиції після /n/ перед ненаголошеним голосним *winter* ['wɪnə].

У свою чергу, **п'ята** група включає труднощі, обумовлені особливостями фонетичного оформлення висловлювання в тому чи іншому вимовному типі. Прикладами є труднощі, обумовлені вживанням:

- високого висхідного тону в загальних запитаннях для передачі ввічливості у загальноамериканській вимовній нормі та вельському вимовному типі;

- висхідного тону в стверджувальних реченнях у північно-ірландському вимовному типі;
- висхідного-низхідного тону, який виступає функціональним еквівалентом низького низхідного тону британської вимовної норми, у вельському вимовному типі;
- високого низхідного тону в спеціальних та загальних запитаннях у шотландському вимовному типі.

Виокремлені групи труднощів будуть враховані нами при розробці системи вправ для навчання майбутніх учителів розуміння усного англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови.

Мацнева О.А. Трудности понимания устной английской речи с национальными и региональными типами произношения.

В статье рассматривается проблема обучения будущих учителей пониманию устной английской речи с национальными и региональными типами произношения. На основе анализа основных лингвистических особенностей национальных и региональных типов произношения английского языка выделены пять групп трудностей понимания речи носителей соответствующих произносительных типов.

Ключевые слова: произносительный тип, фонема, трудности понимания.

O. Matsneva. English National and Regional Accents Listening Comprehension Difficulties.

The article deals with the problem of teaching future EFL teachers listening comprehension taking into consideration English national and regional accents. On the basis of the English national and regional accents linguistic peculiarities analysis five groups of listening comprehension difficulties have been determined.

Keywords: accent, phoneme, listening comprehension difficulties.

Література

1. Паращук В.Ю. Теоретична фонетика англійської мови: Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 240 с.
2. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Колектив авторів: С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей (керівники). – Вінниця: Нова книга, 2001. – 246 с.
3. Giegerich H.J. English Phonology. An Introduction. – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. – 333 p.
4. Laver J. Principles of Phonetics. – Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 707 p.